

Zápis

Zápis z obhajoby disertační práce pana **Mgr. Mikuláše Čtvrtníka** konané dne 9. 12. 2015

téma práce: „**Duchové dějiny v kontextu české a evropské historiografie 19. a 20. století**“

přítomní: Prof. PhDr. Eduard Maur, CSc. (předseda), doc. PhDr. Martin Holý, Ph.D., Prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc., Prof. PhDr. Beneš, CSc. (školitel), doc. PhDr. Veronika Středová, Ph.D. (oponentka)

Předseda komise p. Prof. PhDr. Eduard Maur, CSc. zahájil obhajobu a představil přítomným kandidáta.

Školitel představil doktoranda a seznámil komisi s uchazečem a jeho disertační prací.

Kandidát seznámil přítomné se svou disertační prací. Sdělil zejména, že ústřední postavou jeho práce, a zároveň největším představitelem duchových dějin u nás, byl Zdeněk Kalista. S jeho osobou měl být tento proud v historiografii natolik svázán, že po jeho uvěznění také začal upadat. Duchové dějiny jsou pro kandidáta optikou, jíž pohlíží na vývoj dějepisectví. V tomto smyslu se pokusil zachytit souvislosti mezi německým a českým prostředím. Dále duchové dějiny srovnává se soudobými historiografickými směry, a to: intellectual history, kulturní dějiny, dějiny mentalit, dějiny pojmů a dějiny umění. Největší sepětí vidí mezi duchovými dějinami a intellectual history. Dále zkoumá kořeny duchových dějin, které nachází u J. B. Vica a W. Diltheye. V kontextu české historiografie se duchové dějiny měly vyvíjet v linii danou dílem J. Pekaře, nikoli tedy v rámci empiricko-kritického nebo strukturalistického dějepisectví. Kandidát se dále věnuje kritice duchových dějin a nakonec tomu, zda a v čem je jejich koncept životný v dnešní době. Podotýká, že přetrvávají pouze v některých tezích a inspiračních podnětech. Zejména jsou to: subjekt jako nositel historického poznání a problematika výběru pramenů historikem, v níž zároveň vidí souvislost s metodologií archivnictví.

Poté oponenti přednesli závěry svých posudků.

Veronika Středová: práci považuje za velmi ambiciózní, heuristickou základnu a poznámkový aparát hodnotí jako výborné. Oceňuje synchronní i diachronní perspektivu a uvedení mezinárodních souvislostí, jako i široký záběr práce. Rovněž oceňuje zaměření se na kořeny duchových dějin a na jejich současné perspektivy; dále též interdisciplinární přesahy do archivnictví a filosofie. Postrádá však uvedení souvislosti mezi duchovými dějinami a soudobou psychologií. Práci jinak označuje za vnitřně soudržnou a doporučuje ji k publikování. K tomuto účelu zároveň ale doporučuje rozšířit její závěr a uvést paralely mezi duchovými dějinami a francouzskou historiografií. Kandidátovi pokládá následující otázky:

1. Jak se duchové dějiny vyrovnávají s dynamikou historického dění?
2. Existuje v duchových dějinách obdoba toho, co F. Kutnar popisuje jako rezidua v myšlení venkovských lidí?
3. Disponují duchové dějiny vlastním terminologickým aparátem?

Jan Horský: (posudek čte předseda komise Eduard Maur), považuje práci za velmi zdařilý výklad problematiky duchových dějin, oceňuje široký okruh použité literatury, jakožto i volbu Kalistovy osoby coby měřítko náhledu ostatních historiografických směrů. Oponent se domnívá, že ne vše z podnětů duchových dějin je překonáno, i když tyto podněty jsou upozadřovány převládajícími narativistickými a empiriciko-kritickými proudy v dějepisectví. Nakonec předkládá k diskusi tyto otázky:

1. Co vypovídá o českém dějepisectví té doby skutečnost, že Z. Kalista jasně nevyjádřil své stanovisko k tvorbě G. Simmela?
2. Pokračuje Z. Kalista, co se duchových dějin týče, skutečně v linii tvorby J. Pekaře? Není Pekařův termín duch doby pouze rétorickou figurou, zatímco u Z. Kalisty je již pojmem?
3. V čem spočívá hlavní teze práce?

Kandidát Mikuláš Čtvrtník odpovídá na posudku oponentů.

Nejprve se vyjádřil k posudku Jana Horského. Kandidát vidí v některých tezích duchových dějin spojitosti s otázkami, které si klade současné dějepisectví; zejména pokud jde o možnosti, jak se dopátrat skutečnosti v dějinách. Dále uvádí, že vidí spojitosti mezi metodou zhuštěného popisu C. Geertze a třemi rovinami hodnocení uměleckého díla E. Panofského. Srovnání však vidí jako problematické v tom smyslu, že sám C. Geertz svou metodu systematicky nerozpracoval. Kandidát spatřuje v duchových dějinách příklad přístupu emického. Jako jeho protiklad uvádí hermeneutiku H. G. Gadamera, opřenou o přístup etický. Kandidát vyslovuje pochybnost nad tím, zda lze vůbec nějaký filosofický koncept beze zbytku aplikovat na historickou vědu. Co se týče vztahu G. Simmela a Z. Kalisty, uvádí kandidát, že jsou si blízcí hlavně v otázce psychologické podmíněnosti subjektivity badatele. Kandidát uznává, že se Z. Kalista o G. Simmelovi nevyjadřuje. Jeho motivy však kandidát neuhaduje.

K otázkám Veroniky Středové se kandidát vyjádřil takto:

. U duchových dějin údajně nelze hovořit o systematické terminologii, nýbrž jen o několika specifických pojmech.

Veronika Středová: souhlasí, hovoří o terminologické neustálenosti.

Kandidát: souhlasí

Diskuse

Zdeněk Beneš: uvádí, že v české historiografii je opomíjen vztah mezi psychologii a dějepisectvím. Zmiňuje, že současný narativistický diskurs význam nehledá, pouze jej odsouvá, tudíž je pro něj nedosažitelný. Oceňuje, že kandidát svou prací poukázal na hranice vědeckého poznávání.

Eduard Maur: dotazuje se na souvislosti mezi duchovými dějinami a současným proudem intellectual history u nás, zejména na tvorbu Ivo Cermana.

Kandidát: uvádí, že se současnou intellectual history nezabýval, neboť by to bylo nad rámce jeho práce.

Robert Kvaček: se domnívá, že teorii a metodologii historické vědy je nutné aplikovat na konkrétní badatelský problém, jinak její existence není akceptovatelná. Dále uvádí, že teprve ex post je možné říci, jaké teorie bylo při vědecké práci použito, nikoliv na začátku.

Eduard Maur ukončil diskusi.

vyhlášení výsledku tajného hlasování: z osmi členů komise byli přítomni tři: Prof. PhDr. Eduard Maur, CSc. (předseda), doc. PhDr. Martin Holý, Ph.D., Prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc. Byly uděleny tři kladné hlasy. Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

Zapsal: Martin Kindl

DOC. MARTIN HOLÝ, Ph.D.

Podpis předsedy komise
PROF. E. MAUR, CSc.